

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

โครงการ “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” (One Tambon One Product “OTOP”) เป็นแนวคิดที่เกิดจากการแก้ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจของประเทศไทย ซึ่งปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมอย่างกว้างขวาง ผลกระทบที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อสถาบันการเงินจนถึงภาคอุตสาหกรรมการผลิตต่างได้รับผลกระทบ จนบางกิจการต้องปิดตัวลงทำให้เกิดปัญหาการเลิกจ้างแรงงานจากภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ เกิดภาวะการว่างงานกลายเป็นปัญหาสังคมจนกระทบในชุมชน ระดับรากหญ้าเนื่องจากแรงงานส่วนใหญ่มาจากชุมชนในชนบทซึ่งถือว่าเป็นคนกลุ่มใหญ่ของประเทศ ก่อให้เกิดปัญหาทางด้านเศรษฐกิจตามมาด้วยเช่นกัน เพื่อแก้ไขปัญหานั้นได้กล่าวมาแล้วนั้น รัฐบาลจึงมีแนวคิดในการส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการพัฒนา ชุมชนท้องถิ่น โดยสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้ การพัฒนานโยบาย ดังกล่าวอย่างจริงจัง โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างงานเพื่อชุมชนของตน ส่งเสริมการสร้างรายได้โดยการนำทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยพัฒนาระบบเศรษฐกิจ โดยการผลิต แปรรูปหรือการการพัฒนาสินค้าให้มีคุณภาพ สร้างจุดเด่นและประเด็นสำคัญคนในท้องถิ่นสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มในสินค้าหรือบริการในท้องถิ่นให้เป็นที่ต้องการของตลาด (คณะอำนวยการจัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย, 2547)

แนวคิดการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจในระดับชุมชน มุ่งเน้นการแก้ปัญหาเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศตั้งแต่ระดับภูมิภาค จังหวัด ตำบลหมู่บ้าน เป็นการส่งเสริมให้ชุมชนสามารถทำธุรกิจที่สอดคล้องกับข้อจำกัด และเงื่อนไขทางกายภาพของชุมชนตนเองได้อย่างเหมาะสมโดยภาครัฐจะเข้าไปช่วยพัฒนา โอกาสและความสามารถของชุมชนในการผลิต การแปรรูปสินค้าและการบริการรวมถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่น ๆ อย่างครบวงจร โดยเฉพาะการส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถแปรรูปผลผลิตทางเกษตร เพื่อเพิ่มมูลค่าจะช่วยแก้ปัญหาเรื่องราคาผลผลิตตกต่ำและเป็นการสร้างงาน ให้เกิดขึ้นในชุมชนก่อให้เกิดการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจในชนบทได้และสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 - 2544) ที่เน้นการพัฒนาในเรื่องความเข้มแข็งของครอบครัว โดยการพัฒนาทักษะและโอกาสทางเศรษฐกิจแก่ครอบครัวและชุมชนต่อเนื่องจนถึงแผนพัฒนาฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545 - 2549) ให้มีความสอดคล้องกับแนวพระราชดำริสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่เคยประทาน

ราโชวาทไว้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การฟื้นฟูเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ ให้มีความเข้มแข็งยั่งยืนอย่างมีเสถียรภาพตลอดทั้งการแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยการบริหารจัดการที่ดีที่สุดในสังคมไทยทุกระดับ ประกอบกับนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ในเรื่องการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองขึ้นเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในการลงทุนสร้างอาชีพเสริมสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชนได้ ดังนั้นจึงมีการจัดตั้งโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ขึ้น

โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างรายได้และความเข้มแข็งให้กับชุมชนเพื่อจัดระดับผลิตภัณฑ์ที่จะนำไปสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อจัดระบบฐานข้อมูลการผลิตที่จะใช้ในการทำงานเชิงบูรณาการของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และเพื่อกระตุ้นให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของเยาวชน ประชาชน และชุมชนนั้น ๆ ให้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ (คณะอำนวยการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย, 2547) โดยมีกรอบในการคัดสรรสินค้าสุดยอดของจังหวัด และประเทศคือสามารถส่งออกได้โดยสร้างความแข็งแกร่งของตราสินค้าสามารถผลิตอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่คุณภาพคงเดิมคงมาตรฐานตามระบบสากลและสร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้า ซึ่งธุรกิจหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์สามารถจำแนกประเภทผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในการคัดสรรแบ่งเป็น 6 ประเภท คือ อาหาร เครื่องดื่ม เครื่องแต่งกาย ของใช้ และของประดับตกแต่ง ศิลปะประติมากรรมและของที่ระลึกและสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร (คณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ, 2547)

อำเภอสันกำแพงถือเป็นอำเภอที่ได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมให้ดำเนินโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เนื่องจากเป็นอำเภอที่มีศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวสูง โดยมีแหล่งผลิตศิลปหัตถกรรมมากมาย ได้แก่ เครื่องเงิน เครื่องหนัง รม การผลิตกระดาษสา การทอผ้าไหมและผ้าฝ้าย แหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายประกอบกับประชาชนในพื้นที่มีความรู้ในเรื่องภูมิปัญญาไทยเป็นอย่างดี และสามารถนำความรู้ที่มีอยู่ผนวกกับวัสดุในท้องถิ่นได้อย่างชาญฉลาด ประกอบกับความหลากหลายของวัตถุดิบในท้องถิ่น จึงทำให้ประชาชนในเขตนี้สามารถสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่มีนวัตกรรมใหม่ๆ ได้หลากหลาย จากศักยภาพที่ได้กล่าวมาแล้วของอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ทำให้หน่วยงานของภาครัฐเล็งเห็นข้อได้เปรียบของพื้นที่ดังกล่าว จึงมีแนวคิดส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ในพื้นที่เพื่อให้ชุมชนในท้องถิ่นสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ ที่ได้จากภูมิปัญญาไทยโดยมีประวัติอันยาวนานให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยภาครัฐจะให้การสนับสนุนการจัดฝึกอบรม การบริหารจัดการ การตลาด การเงิน การผลิตและการฝึกทักษะแรงงานเพื่อใช้ในการดำเนินงานของธุรกิจของตนเองได้เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่เร็วขึ้นทางภาครัฐจึงได้กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์เพื่อให้ได้มาตรฐานในระดับสากล ซึ่งในเขตอำเภอสันกำแพงมีกิจการที่ผ่านการคัดเลือกในปีพ.ศ. 2547 มาแล้วจำนวน 5

ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ผ้ารองจาน 6 ที่ (กลุ่มอาชีพหัตถกรรมบ้านมอญสันกำแพง) ผลิตภัณฑ์ร่มสนาม (กลุ่มหัตถกรรมร่มสนาม) ผลิตภัณฑ์เทียนหอมบ้านเบญจวรรณ (บริษัทศูนย์หัตถกรรมบ้านเบญจวรรณ จำกัด) ผลิตภัณฑ์ขนมเปียะสามมงคล (บริษัท เอส.พี ฟาสฟู๊ดส์ จำกัด) และผลิตภัณฑ์ร่มผ้าสีน้ำมัน (กลุ่มร่มหลวงลุงวงศ์) ซึ่งทั้ง 5 กิจการมีการดำเนินงานแบบลักษณะผู้ผลิตชุมชนหรือวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium – Sized Enterprises “SMEs”) ซึ่งลักษณะการดำเนินงานแตกต่างกัน

ดังนั้น การศึกษาและประเมินผลของกิจการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ที่ผ่านการคัดสรรระดับ 5 ดาว ในเขตอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 5 สถานประกอบการ จึงเป็นประโยชน์ต่อภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตลอดจนเป็นแนวทางการขยายผลในการปฏิบัติเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับเสนอแนะเชิงนโยบายต่อรัฐบาลต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษากิจการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ที่ผ่านการคัดสรรระดับ 5 ดาว ในเขตอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อประเมินผลกิจการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ที่ผ่านการคัดสรรระดับ 5 ดาว ในเขตอำเภอสันกำแพงจังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อเป็นรูปแบบการพัฒนาของกิจการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ที่ผ่านการคัดสรรระดับ 5 ดาว

1.3 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา

1. ทำให้เข้าใจถึงภาพรวมของกิจการOTOP ของ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
2. เป็นแบบอย่างในการพัฒนากิจการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ OTOP 5 ดาว
3. เป็นแนวทางของผู้ประกอบการในการตัดสินใจ และพัฒนาสู่กิจการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ OTOP 5 ดาว
4. เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปใช้ประกอบการศึกษาวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวข้อง

1.4 ขอบเขตในการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ทำการศึกษาและประเมินผลของกิจการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ที่ผ่านการคัดสรรระดับ 5 ดาว เมื่อ พ.ศ. 2547 อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยได้

ศึกษาจากประวัติความเป็นมา ลักษณะการดำเนินงาน ปัญหาการดำเนินงาน การประเมินผลของ กิจการด้านเศรษฐกิจและสังคม ความสอดคล้องของปรัชญาการดำเนินงาน และการสร้างรูปแบบ การพัฒนาของกิจการ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และสังเกตมาสรุปและสร้างเป็นรูปแบบ การพัฒนาของกิจการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ที่ผ่านการคัดสรรระดับ 5 ดาว กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย 5 กิจการ ได้แก่

1. กลุ่มอาชีพหัตถกรรมบ้านมอญสันกำแพง ผลิตภัณฑ์ฝ้ายรองจาน 6 ที่
2. กลุ่มหัตถกรรมร่วมสนาม ผลิตภัณฑ์ร่วมสนาม
3. บริษัทศูนย์หัตถกรรมบ้านเบญจวรรณ จำกัด ผลิตภัณฑ์เทียนหอม
4. บริษัท เอส.พี ฟาสฟูคส์ จำกัด ผลิตภัณฑ์ขนมเปียะสามมงคล
5. กลุ่มร่วมหลวงลุงวงศ์ ผลิตภัณฑ์ร่วมผ้าสีน้ำมัน

1.5 นิยามศัพท์

โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ หมายถึงโครงการที่ได้รับการส่งเสริมจากรัฐบาล เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจระดับรากหญ้า

ผลิตภัณฑ์ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ หมายถึงสินค้าที่ทำการผลิตแต่ละตำบล โดยทำการผลิตสินค้าตำบลละ 1 ประเภท

การคัดสรรระดับ 5 ดาว หมายถึงระดับเกณฑ์ของการคัดเลือกของสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ที่อยู่ในระดับสูงสุด โดยพิจารณาหลักเกณฑ์จากคู่มือการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย 2547

ผู้ประกอบการ หมายถึง ผู้ประกอบการในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ในเขต อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

กลุ่มแม่ หมายถึง กลุ่มองค์กรชาวบ้านที่มีการจัดตั้งกลุ่มที่ชาวบ้านเป็นเจ้าของร่วมกัน และมีการจัดตั้งที่เข้มแข็งมาก่อนการมีนโยบายของหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ แต่ได้รับการร้องขอให้เข้าร่วมโครงการ

กลุ่มเทียม หมายถึง กลุ่มที่เกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขนโยบายรัฐ และความต้องการได้รับการสนับสนุนจากรัฐ หมายความว่า เดิมนี้เป็นกิจการส่วนตัวแต่เมื่อโครงการของภาครัฐได้จัดตั้งขึ้นจึงไปจดทะเบียน แต่การบริหารงานก็ยังคงมีลักษณะเป็นกิจการส่วนตัวอยู่ เพียงแต่มีการจดทะเบียนเป็นกลุ่มตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ โดยให้ลูกจ้างเป็นสมาชิกกลุ่ม

กลุ่มธุรกิจส่วนบุคคล หมายถึง กลุ่มธุรกิจส่วนบุคคล หรือ กิจการวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

